

Ministerie van LVVN
Fracties van de Tweede Kamer der Staten Generaal

Driebergen, 24-01-2025

Onderwerp: Position Paper t.a.v. mogelijke aanpassingen in de verpachting van natuurgronden

De zes leden van de Vereniging van Bos- en Natuureigenaren (VBNE) beheren het overgrote deel van de natuurterreinen (Natura 2000 en NNN) in Nederland. Hiermee dragen zij bij aan de realisatie van natuurbeleid. Het gaat slecht met de natuur in Nederland door externe drukfactoren. Dat vraagt om actief beheer door duizenden medewerkers en vrijwilligers. En om goede samenwerking tussen terreinbeheerders en agrariërs. Vanuit een beheervisie op gebiedsniveau wordt op perceelsniveau een deel van deze natuurgrond als vorm van beheer in gebruik gegeven aan agrariërs middels een pachtcontract. Dat gebruik moet - vanuit het natuurdoel - dan worden uitgevoerd conform de afspraken die zijn vastgelegd in het pachtcontract.

De reguliere pacht is te weinig flexibel voor de verpachter en de geliberaliseerde pacht is te onzeker voor veel pachters. Wij onderkennen de noodzaak om de pachtwetgeving op dit punt te moderniseren. De voorstellen voor de pachtwetwijziging zoals die momenteel voorliggen sluiten echter niet aan bij zowel doel als praktijk van het natuurbeheer en pakken daarmee negatief uit voor zowel de Nederlandse natuur als de agrariërs. Vanwege het negatieve effect op het doel, de instandhouding van de natuur, verminderen de voorstellen zoals ze nu voorliggen namelijk de bereidheid van onze organisaties om natuurgrond te verpachten en daarmee worden ook de belangen van de pachters geraakt. Wij zullen daarom hieronder wat meer achtergrond geven over verpachting van natuurgronden en toelichten waarom de voorstellen ongunstig uitpakken voor terreinbeheerders en pachters van natuurgronden. Tot slot doen we een alternatief voorstel met het oog op de belangen van de natuur en de pachter.

Achtergrond: verpachting van natuurgronden met agrarisch medegebruik

In totaal verpachten de terreinbeheerders ongeveer 80.000 hectare aan natuurgrond. Dit is natuurgrond waar plek is voor agrarisch medegebruik. Dit gaat in de meeste gevallen om kruidenrijk grasland. De verpachter is verantwoordelijk voor het realiseren van deze verplichtingen. De samenwerking tussen terreinbeheerder en pachter heeft voordelen voor zowel pachter als verpachter. De pachter benut de grond door bijvoorbeeld begrazing toe te passen of te maaien. Maaisel is daarbij voer voor de eigen dieren, of strooisel voor in de stal. Daarnaast kunnen pachters GLB-subsidies voor de pachtgronden aanvragen en verkrijgen zij soms een hogere melkprijs. De pachtprijs is passend bij het gebruik en daardoor relatief laag, vergeleken met de pachtprizen voor agrarische gronden. Dit omdat er gebruiksvoorwaarden op deze natuurgronden gelegd worden die passen bij het in stand houden van de natuurdoelen, maar waardoor het opbrengend vermogen van de grond lager is dan bij agrarische grond. Verpachting van natuurgronden is dus bij uitstek een win-win situatie. Bijkomend voordeel is dat het bijdraagt aan samenwerking en wederzijds begrip tussen boeren en natuurbeheerders.

In vrijwel alle gevallen geven terreinbeheerders geliberaliseerde pachtcontracten uit van maximaal zes jaar. In de pachtcontracten worden gebruiksvoorwaarden en verplichtingen opgenomen die passen bij het natuurdoeltype van de uit te geven grond (op basis van het natuurbeheerplan van de provincie) zoals toegestane maai- en beweidingsdata, (verbods)bepalingen over gebruik van mest en gewasbeschermings-middelen en maximale veedichtheid. Deze wijze van uitgifte stelt verpachters in staat in tijdsvakken van 6 jaar of korter te kunnen sturen op het realiseren van de natuurdoelen. In veel gevallen worden deze contracten verlengd, zeker bij een goede samenwerking en afstemming tussen verpachter en pachter. Langere pachtcontracten dan 6 jaar zijn vaak niet wenselijk omdat het beheer vaak gekoppeld is aan de beheerperiode uit het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) die eens per 6 jaar wordt herzien, wat meebrengt dat dan de gebruiksvoorwaarden moeten worden bijgesteld

Wijzigingen voor verpachting van natuurgronden

Op dit moment is er geen pachtvorm die past bij het gebruik van natuurgronden en de daarbij benodigde flexibiliteit in beheervoorwaarden en die de pachter meer langjarige zekerheid biedt. De verpachter wenst voor de praktijk van het gebruik van natuurgrond meer ruimte om bij te sturen op het uitgevoerde natuurbeheer gedurende de looptijd van een pachtcontract. Door bijvoorbeeld gewijzigde fysieke

omstandigheden is het soms noodzakelijk om het natuurbeheer daarop aan te passen. De staatssecretaris wil deze praktijk veranderen door voor natuurgronden een nieuwe pachtvorm te introduceren: natuurlpacht. Natuurlpacht gaat uit van contracten van minimaal zes jaar die aansluiten bij de beheercyclus van terreinbeheerders. Op natuurgronden worden daarnaast kortlopende contracten verboden en het voorstel wordt gedaan om de beheervergoeding die terreinbeheerders ontvangen vanuit het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) ten goede laten komen aan de pachter, maar nog wel met terreinbeheerders in gesprek te gaan over de gevolgen hiervan. De leden van de VBNE gaan daarover graag in gesprek met de staatssecretaris omdat de voorstellen grote impact hebben op het beleid van alle beheerders van natuurterreinen. Ook is er nog onduidelijkheid over de precieze impact en vormgeving van de voorstellen. Dat laatste geldt met name voor het overhevelen van de beheervergoeding van de verpachter naar de pachter.

SNL-beheervergoeding in relatie tot verpachting

De VBNE onderschrijft dat er een beloning moet zijn voor werkzaamheden van pachters. Deze beloning ontvangen de pachters echter reeds via de pachtprijs: door de in het pachtcontract afgesproken werkzaamheden betaalt de pachter een lagere pachtprijs. Dit blijkt uit het Handboek SNL. Tussen terreinbeheerder en pachter wordt een pachtprijs naar rato van de gewasopbrengst en/of beweidingmogelijkheden en werkzaamheden overeengekomen. Bij het bepalen van de pachtprijs wordt rekening gehouden met de gebruiksbeperkingen en werkzaamheden die voortvloeien uit de natuurstatus van het perceel. Een perceel met veel gebruiksbeperkingen en extra werkzaamheden heeft hierdoor automatisch een lagere pachtprijs.

Terreinbeheerders van natuurterreinen krijgen van de provincies via de SNL een vergoeding die 84% van de landelijk objectief vastgestelde normkosten van het beheer van natuurgronden dekt. Daarnaast wordt in de berekening van het subsidiebedrag op basis van landelijke gemiddelden al rekening gehouden met de werkzaamheden die niet door de beheerder uitgevoerd worden maar door de pachter. Hieronder vallen een deel van de beheerwerkzaamheden, maar bijvoorbeeld ook ecologische planvorming en waterschapsbelasting. De uitkering van de SNL is kortom zodanig dat hierbij rekening wordt gehouden met de inkomsten en kostenbesparing die terreinbeheerders behalen uit het areaal dat zij verpachten via de pachtinkomsten respectievelijk gebruik door pachters. Als vervolgens bovenop deze bestaande kortingen op de SNL alsnog een extra bedrag vanuit SNL naar de pachter gaat dan is dit een extra kostenpost voor terreinbeheerders van naar schatting tientallen miljoenen per jaar die niet meer beschikbaar is voor het natuurbeheer en direct gevolgen heeft voor de staat van onze kwetsbare natuur. Terreinbeheerders zijn dan niet meer in staat om alle beheerwerkzaamheden uit te voeren die bijdragen aan een gunstige staat van instandhouding van hun natuurterreinen. Bovendien zou het een breuk zijn met het uitgangspunt dat SNL alleen wordt toegekend aan eigenaren en erfpachters, waarvoor zij gehouden zijn aan doelsturing. Een eventuele additionele vergoeding voor werkzaamheden van pachters kan zodoende alleen tot stand komen via een andere financiële regeling en niet via de SNL.

Alternatief voorstel voor verpachting van natuurgronden

De VBNE deelt het uitgangspunt dat bij verpachting langjarige samenwerking tussen verpachters en pachters in principe de norm moet zijn en de leden van de VBNE doen dit in de praktijk vaak ook al wanneer dat mogelijk is. Dit geeft de pachter namelijk langjarige zekerheid voor zijn bedrijf, zorgt voor beter gebruik door het opdoen van ervaring met het natuurbeheer en vermindert administratieve en financiële lasten bij terreinbeheerders en pachters. Op dit moment worden er geen problemen ervaren bij de verpachting van natuurgrond via kortdurende geliberaliseerde pacht; er is voldoende vraag naar, mede door de gematigde prijzen. Wat de VBNE betreft is er dan ook geen behoefte aan een aparte pachtvorm voor natuur. Bovendien sluiten de voorstellen voor de introductie van Natuurlpacht totaal niet aan bij de praktijk van het natuurbeheer. De invoering van de huidige voorstellen zullen ertoe leiden dat terreinbeheerders voor een groot deel zullen afzien van verpachting, waardoor het in pacht uitgeven van natuurgronden als instrument zijn waarde verliest. Samenwerking zoeken tussen agrariërs en terreinbeheerders wordt daarmee bemoeilijkt.

De criteria waaraan verpachting van natuurgronden zou moeten voldoen vanuit het oogpunt van natuurbeheer zijn de volgende vier, die allemaal samenhangen met flexibiliteit en de praktijk van het natuurbeheer:

1. Voor natuurgebieden is flexibiliteit vereist om natuurdoelen te behalen of om in te spelen op nieuwe (wetenschappelijke) inzichten zoals bijvoorbeeld veranderingen als gevolg van klimaatverandering. Als uit deze inzichten blijkt dat een ander beheer nodig is voor het natuurterrein dan is flexibiliteit een vereiste. Het is van belang dat voor het verpachten van natuurgronden tussentijdse wijzigingen in contracten mogelijk zijn.
2. Natuurbeheer vraagt affiniteit met het gebied en ecologie. In het voorstel van de staatssecretaris is het onduidelijk of de pachter de mogelijkheid tot de zogenaamde indeplaatsstelling blijft

behouden. Daarmee gaat de pacht na bedrijfsoverdracht (na pensionering of verkoop) over naar bedrijfsopvolgers zonder dat de verpachter ervan uit kan gaan dat deze opkomende pachter dezelfde affiniteit heeft in het natuurbeheer als de pachter met wie de overeenkomst is aangegaan. Dit is een grote drempel om langjarig te verpachten.

3. Het beheren van natuurgronden vergt bepaalde expertise en affiniteit. Agrariërs en natuurbeheerders kunnen daarbij veel van elkaar leren. Daarom is het zowel voor de agrariër als voor de natuurbeheerder belangrijk om in eerste instantie uit te kunnen gaan van een wat korter contract. Als de ervaringen van beide partijen goed zijn kunnen afspraken gemaakt worden over een langere periode.
4. Als een gebied wacht op een definitieve inrichting - zoals het geval bij een (aanstaand) gebiedsproces, afronding Natuurnetwerk Nederland (NNN) of een (aanstaand) ruilverkavelingstraject, is de mogelijkheid om kortlopende pachtcontracten af te kunnen sluiten belangrijk. Gronden worden in afwachting van de definitieve inrichting korter verpacht. Langjarige contracten zouden de tijdige afronding van het NNN (met wettelijke deadline in 2027) of de start/afronding van een gebiedsproces (die ten dienste staan om wettelijke opgaven te behalen) belemmeren.

Samengevat dienen voor VBNE de regels voor het verpachten van natuurgronden rekening te houden met bovenstaande uitzonderingen voor flexibele en korter lopende contracten en kan er geen overdracht van SNL-subsidie plaatsvinden, die immers al gecorrigeerd is voor werk dat pachters uitvoeren en de opbrengst van in gebruik geving. Op deze manier worden meer langjarige pachtcontracten op natuurgronden gestimuleerd en sluit de pachtwetgeving optimaal aan bij de praktijk van het natuurbeheer.

Terreinbeheerders werken de afgelopen tijd al aan meer langjarige contracten met pachters en de door de VBNE voorgestelde wijzigingen zullen uiteindelijk leiden tot een nog betere en meer langjarige samenwerking tussen terreinbeheerder en pachter en tot een betere staat van de Nederlandse natuur. Uiteraard is de VBNE bereid om nader in gesprek te gaan over de definitieve uitwerking van de pachtregels voor natuurgronden. Een randvoorwaarde daarbij is dat de staat van de natuur en de praktijk van het natuurbeheer volwaardig worden meegenomen bij de herziening van deze pachtregels.

Namens de leden van de VBNE:

